

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

III. De Prouidentia erga prauas actiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

liua diuertat: eam sane vim & emphasim versus sequen-
tis verba habeat, *verumtamen propter dolo: eorum posui-
sti impouisti eis: deieceris eos, dum alienarentur*, vt breui
instantanea, quasi phantastica, sicutaque solum, felicitate
ad solidam adeo: ac eternam poenae calamitatem deuene-
runt: vt versu 20. concludit, *velut somnium surgentium Do-
mine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum redi-
ges*. Deinceps vero sua in aerumnis passenter receptis, quin
à Deo per impietatem discederet, felicitate exultat, ac
subdit: *Quid mihi te est in caelo? aut à te quid volui
super terram? Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis
mei: & pars mea Deus in aeternum.*

3. Itaque, etsi temporalia infortunia, & mala, mala qui-
dem physica sint, & quandoque à Deo vt diximus in deli-
ctorum poenarum impiis, & eorum correctionem simul, vbi
ei adhibendae locus datur, nec morte in poenitente aeternae
impiorum poenae continuato iunguntur: contra vero
bona temporalia bona physica absolute sint: cum vitæ ta-
men alterius bonis, vel malis comparata, nec bona nec
mala aestimari debent: nisi, quatenus alterutra aeternis,
vel malis vel bonis inseruntur: neutraque condignitatem,
aut æqualitatem meriti, & dignitatis sanctorum, nec de-
meriti, & indignitatis impiorum pertingat, vt in eis di-
stribuendis meritorum, demeritorumque ratio à supremo
iudice Deo haberi debeat. Tum quia vtrique temporalia,
nec meritum, nec demeritum æquantur: tum quia, & vtra-
que indifferenter ad iustitiam, & impietatem, ac subinde
ad propriam & æquam meriti iustorum, & demeriti impio-
rum mercedem conducunt. Ex quibus manifeste deducitur:
expertam distributionem bonorum temporalium ple-
rumque malis, & perditis hominibus, ærannarum piis, ac
iustis à volente etiam, nec solum permittente, Deo inte-
gritati iudicii eius non derogare: cum neque in materia
propria, & determinata præmij, & poenae actorum ab ipsis
ea inæqualitas sit, nec in absolute inæstimabilibus, vt
bonis, & malis, nisi hominum rectus vsus, vel abusus illo-
rum accedat. Quin imò, cum Deus iudex iustus necessarius
sit, ex ea inæqualitate partitionis temporalium à Deo
sciente, & volente etiam plerumque, & animi nostri im-
mortalitas inde in primis (neque iudice vnice) demonstra-
tur, & alterius vitæ iudicium, nec multò obcurius, & lon-
gius corporum nostrorum refectio: vt meritorum demer-
itorumque comites, præmij, aut supplicij comites sint.

4. Inde etiam Ecclesiast. 9. *Omnia in futurum incerta
seruari proponit, & ex prospera malorum, & aduersa bene
meritorum fortuna fusè perpensa probat, ac si diceret, in-
quit Hieron. Hac autem sunt incerto statu feruntur omnia
& non est in presenti retributio meritorum, sed in futuro:*
Idemque argumentum futuri in altera vita præmij ex ead-
em difficultate breui sed viuide præstet. Itai. 4. 5. *Va qui cor-
radicia facit sibi, testa de famula terra. Nunquid dicit lu-
rum figulo suoc quid facis? & opus tuum ab quo manibus est:*
Septuaginta. *Nunquid arans arabis terram tota die? quam
lectionem secutus, & interpretatus est Cyrill. vt sensus sit:*
non semper iustos laboraturos laboribusque adeo exer-
cendos sine fructu, & præmij quiete, quæ à laborantibus,
non vesanis, labore, & sperantur, & tempore messis perci-
piuntur: subiungunt continuo. *Nunquid dicit lutrum fi-
gulo, &c.* iuxta vulgatam lectionem recitatam. Itaque
eius loci sensus genuinus, & litteralis Cyri Christum figu-
rantis, & Christi ipsiusque, & aduentus, & euentus hic
prænuñciatus est. Hominem à Deo factum, ipsius præ-
sertim, vel professione cultorem vel vita, quantumvis
temporalibus ærumnis oppressum, de Deo quasi de impo-
tente, & manco, vel incurio operis sui, & qui ad propriam
illius perfectionem, & felicitatem, & laborum præmij
& requiem, vel nequeat, vel negligat perducere, non nisi
impie, ac nefarie querulum esse posse: maxime, cum videat
Deum populo in captiuitate Babylonica seruitute dura, &
calamitatibus oppresso, & quasi à se reiecto, & neglecto
de Cyro libertatis eorum alferre, atque ad proprias sed-
es, æquiem, bona, & splendorem restitutore prouidisse: ac
insuper de Christo, per Cyrum figurato, populi sui à serui-
tute, atque ærumnis peccati, & Diaboli in libertatem filio-
rum Dei vindice, & alferre: quare n. 11. subdit. *Hac dicit
Dominus Israel, Plastes eius ventura interrogare me super
filios meos, & super opus manuum mearum mandare mihi:*
non præsentibus afflictionibus, calamitatibus solummodo
intenti quorum suam in posterum curam recenditis om-

nibus, caelo terra, ac reliquis, quæ in hominum commoda
formauit & futuris eorum felicitatibus prouidentibus
deinceps demonstrat. Nec minus difficultate perpensa
capite 1. Habacuc eandem solutionem deit sub capite
finem, & toto cap. a. expenditurque, & datur saepe libris
Machabæorum.

5. Eandem rationem & solutionem præfaram diffi-
cultatem incurrens Plato in Phædone, siue de anima veritas
finem est allecutus. Si enim, inquit, mors esset, dissolutio,
ac discessus: id lueri ferrent mali: quod per mortem, & à
corpore, & à sua ipsorum improbitate vna cum anima
liberarentur. Nunc vero cum hac immortalis esset videat-
ur nullum aliud finem ipsi refugium, neque solus à ma-
lis præter quam, & optima & sapientissima sit. Sicut
post hac, & libera à peccatis periret, ac vicem pro so-
ne gestis recipiat. Mirum obinde non erit Spiritu Sancto
plenum Paulum ex eadem difficultate future vitæ
iudicium, & præmia poenaeque demonstrasse veris
illis 1. Corinth. 15. si in hac vita tantum in Christo su-
rantes sumus miserabiliores sumus omnibus hominibus, vt
bene ibi Chrysost. Theodoret. Theophilast. Hieronymus,
Ambrosius, & Anselm. Clem. Rom. 3. recognit, circa mod.
Hoc ipsum quod in presenti vita non reddatur quicquid
pro actibus suis fidem in dubitabilem facit scientiam Deo
esse iustum, quod iudicium erit. Cyrill. Hierolym. Co-
rinth. 15. col. 1. sic alterius vitæ iudicium probat. *Res-
pice autem, & istud multi homicida in lecto in pace
functi sunt, ubi igitur Dei iustitia? sepe autem qui im-
munda quinquaginta parauit, semel tantum capere po-
tuitur: ubi igitur illorum quadraginta nouem poenae do-
bit, nisi post hanc vitam fuerit iudicium, & retributio?*
Eadem fere Isidorus Pelusiota libro 3. epist. 154. Nunc,
carm. 1. iambico de seipso aduersus inuidios in idem argu-
mentum ita scribit.

*Ac dignitatis ordo iustus disparis,
Graue aliter esset rebus hic duris premi,
Nisi summus olim videret talis Deus.*

Pluraque alia in idem subnequit Chrysost. tom. 4. 1. 2.
Corint. 4. homil. 9. in moralib. sub init. etiam de iudicio
sic accipio sermonem. *Quomodo inquit? interrogat: ut
tu vero responde iustus est hic Deus, & iuxta meritum re-
tribuit vniquique: vel non secundum meritum? & in-
stos vult saliciter agere, & delicta: vbi bonis autem in alio
esse minime inquit. Nec enim homo pateretur retribui
bene hic operati fuerint bonis fruuntur: ubi autem mali
rarissimi: si futura sit vita quadam post hanc, & vniuersal.
Consonat sibi 2. ad Timot. 1. homil. 3. ante medietatem,
orat. 4. de prouid. seu de fato 1. 1. homil. 4. de Lazaro circa
med. & tom. 2. in 2. ad Philip. sem. 6. fin. 2. ad Timot.
homil. 8. sub initium moral. Quibus addendi Petrus 1.
aliqui ad memorata Pauli loca præsertim 1. Corint. 15. &
alia ex Ecclesiast. & Psalmista non interpretantes solus,
sed cursim attingentes, sicut ad illam Hieron. 12. *Quare
vita impiorum prosperatur? & Habacuc. 1. Quare respicit
super iniqua agentes, & taces deo uolente inuisa iustitia
se? & alia c. 2. speciatim Aug. num. 1. citatus in Psalm. 71.
& lib. 20. de ciuit. cap. 28. sine tract. 25. in Ioan. colom.
penult. & 28. sub med. eandem rationem expresse: Ad-
nagoras, inde, & iudicium, & retributionem ad ætænam
vitam deducens.**

QVÆSTIO III.

De Prouidentia erga prauas actiones.

AD Prouidentiam diuinam de creaturis reationalibus illi-
sumque liberis operationibus hæcenus à nobis ex-
scripturæ Philoſophorum & Theologorum concordia ſe-
rentia aſſertæ & demonſtrata, plenam intelligentiam
quomodo illa circa actiones prauas, quæ non, ab in-

tionalis ac liberæ creaturæ sunt, habeatur exerceturque à Deo oportet explicare.

CERTAMEN I.

Dei erga pravas actiones ex Scriptura, & Theologis providentia probatur.

1. **H**Ac in re actiones pravas in Physicum actionis prave & illam ut materiale peccati est, siue provi à nobis ex libertate notitia legis adversantis, & ceteris prærequisitis procedit, ac tandem ut formale peccati, seu moralis malitiae vestitum, dividi ab authoribus video. Ego verò tertium hoc membrum præsentis examine omitto: quia re ipsa, ac seculæ fictione nostra, formale peccati à materiali ipsius, quod hi Authores dicunt, & imper explicuimus, nihilo differe censeo: nam quidquid ei superadditur, ut vnum quid, & forma seu malitia denominans ita exercitum actionem peccatum, purum rationis nostræ signum esse, & de quo non alia, quam de cogitatione nostra fingente haberi à Deo providentia possit: Distingui verò actio prava, ut materiale peccati, seu ut etiam formale peccati est, debet, quatenus ad Dei providentiam de ipsa agimus, in duplici statu, seu signo, nature: scilicet, vel pro priori nature ad eius existentiam, quo pacto divina providentia versari videtur, ut actio prava seu materiale peccati pro posteriori nature absolute sit, vel pro posteriori nature ad eius existentiam, ut de actione illa prava semel facta, & præmissa aliquid vitæ agat eamve ordinet, vel ipsa utatur ad aliquid aliud agendum.

2. Et circa actionem pravam, ut existat, & sit, omnem Dei providentiam negavit Auctores 12. Metaph. comm. 37. & 12. & sine paraphras. argumento cert. 4. referendo, ac resistendo. Nec nimium ab hoc errore visus est mihi distare Iul. Sirenius 3. de provid. c. 12. sub init. scribens (teste Ruiz d. citata c. 7. n. 4.) voluntates pravas, & omnes operationes peccatas, in quantum ad Deum relatas, temeris vel fortuito eveniunt, quævis, Catholice futuri possumus. Quod autem temere ac fortuito alicui obvenit, procul dubio extra, vel extra ipsius eventus providentiam. Deceptus autem fuit: ea solunt que ex intentione, & voluntate alicuius veniunt, non casu & fortuito ipsius non extra eius providentiam, reliqua verò temere illi, & casu, ac ultra eius providentiam contingere credens. Et crederem Arist. erga actiones pravas ut in se ipsam intentionem, providentiam non admisisse, cum semel tantum eam erga pravas actiones, & ipsas admiserit 10. Ethic. c. 8. sub fin. recitans q. 2. cert. 1. n. 4. De pravis vero actionibus in actu secundo positis, & factis divine providentia, & ordinatione ad aliquid aliud efficiendum (præter Atheos qui Deum negant, & Epicureos paucosque alios Philosophos peccatos Dei assertores, eius vero providentiam negantes q. 1. cert. 1. Euriptidem, & Menandrum, qui ut vidimus q. 2. cert. 1. n. 2. eam erga rationes creaturas omnino receperunt) nemo siue Philosophus, siue Theologus est, qui neget: quinque Patres omnes constanter, & consone fatentur, demonstrantque abunde ab ipsis est ex dispari meritis vitæ huius fortuna, ex qua & iudicium nostrarum actionum, ac debita retributio in seculo alio, nostraque subinde retributio demonstratur q. hac 2. cert. 1. inde enim evidens est præmissa à Deo absolute peccata ad iustitiam exercendam ordinari, quare & absolute divine providentia subiacet, ut puniantur.

3. Prima igitur conclusio evidens omnium Patrum, Doctorum Theologorum, & Philosophorum præter Atheos Epicureos, Euriptidem, & Menandrum, bonum sit sententia & dogmatica in fide est. Actionum pravarum in actu secundo, & absolute existentium peccatorum providentia in Deo est: ex eorum punitione demonstratur primo. Secundo probatur iustitiam consequentia ex fide certissimi principis. Constat quippe expressis 45. scripturæ testimoniis actiones pravas elicere cum libertate, aduerentia legis prohibentis, & distantia rationis, contra quæ sunt, & aliis (si que sunt) omnibus requisitis ut sint absolute peccata in bonum, siue aliorum, siue ipsorum peccantium.

Christoph. de Orrego de Deo Var. Tomus II.

à Deo frequenter esse cōversas. Patet ex historia Genes. de peccato fratrum Ioseph in eius ab ipsis venditione Egyptio; in penitentia delinquentium de admittis peccatis toties à scriptura asserta: populi iudicii Davidis, Apostolorum Petri, Pauli, & Matthæi, & aliorum, quam à Deo eiusque providentia fuisse fidei dogma etiam existimamus humilitas, timor, & similes affectus ob peccata commissa pluries à scriptura narrati, cuilibetque experientis propriis comprobati: Christi, & Martyrum gloria, ex Iudeorum crucifigentium, tortorum, & carnificum flagitiis suborta. Vide conclusio hæc negari nequit, quia scripturæ non semel, sed sexcentis negans aduerfetur propria experientia confirmata.

4. De actionibus pravis, etiam ex aduerfentia, libertate, & requisitis cuilibet ut pravae sint, pro natura priori ad ipsorum absolutam existentiam siue ut sint (non tamen in se) contra Auctores errorem memoratum n. 2. Dei providentiam Catholici omnes Theologi ex sacra pagina & concordia Patrum sententia tuerentur. Alex. 1. part. q. 6. m. 4. art. 1. Albertin. 1. p. q. 67. m. 3. part. 4. S. Thom. 1. d. 39. q. 2. art. 2. corp. fin. q. 5. de veritat. 4. 1. p. q. 22. art. 2. ad 2. 4. & 5. Carthus. in 1. d. 39. q. 1. col. 3. & 4. Durand. q. 3. etiam dicat pro illo priori provideri ne fiant, quo totum quod intendimus non dicit, etiam non contradicat, neque provideri à Deo ut fiant non intentione adhue. Richard. ibid. art. 2. Argentina. art. 4. Aureolus d. 40. art. 3. S. Bonau. d. 46. art. 1. q. 1. circa fin. Ferrara 3. contra gent. c. 71. concordant doctrinæ S. Th. omnes eius interpretes ad locum 1. p. Caiet. Banez Nazari. Molina, Vasquez, ac reliqui Pennotus item 5. Propugnac. c. 9. quibus & Ruiz citata disp. 2. & nos assentimur. Sed statim occurrit difficultas de nomine videtur enim, si Deus de actionibus pravis, ac peccatis ut sint providentiam habere admittatur dicendum itidem esse, actiones pravas, & peccata esse à Deo provisa: quod, & effectus esse diuine providentiæ absurde significat: idcirco illationem negandam docent Aureol. art. 2. col. 1. 6. autem, Vasquez sub fin. Commentarii ad art. 2. citatum. Nescio tamen, quare ratione Scholastico rigore consequentia negari queat, actu circa obiectum aliquod admisso, huius ab illo denominatio: est siquidem negare denominationem passivam obiecto, circa quod actus admittitur in eodem circa illud versatur, & admisso, quod ego amem Petrum, negare Petrum amari à me: id est idem ipsum, quod in antecedente admittitur, in consequenti negare. Quod autem ignaris illud præterea absurdum sonet, ipsorum, non consequentiæ vitium est: cum providentia de se, ac proinde erga actionem pravam, & peccatum rei cuius providentia est efficientiam non sonet (ipsis Aureol. & Valq. ac reliquis Theologis fatentibus, qui proinde passiva effectus denominatio debeat, aut possit respondere).

5. Secunda hæc, & communis conclusio probatur primo ex sacra pagina innumeris locis, quibus Deus præcipere illas ad easque dicitur adhortari, suadere, excitare, ac monere 2. Reg. 14. Exod. 9. & ad Rom. 9. alibi innumeris, quæ pro Thomistico decreto prædeterminationis materialis peccati produximus, atque indebitum, gentiumque sensum exposuimus, tom. 1. de Deo vno contr. 3. d. 2. q. 2. cert. 1. tota siquidem omnia adeo in scriptura frequentia, etiam lapsi, & errori minus Sapientium exposta, Deus esse voluit, ut haec providentia suæ erga nostras actiones pravas veritatem intimaret; nec circa suum consilium altissimum, & providentiam euentus putaremus. Clarius autem adhuc traditur Act. 2. vbi de Christo Domino ad Iudæos dicitur. Hinc definitio consilio, & præsentia Dei traditum per manus iniquorum affligentes interemisti. & cap. 4. conveniunt vere in civitate ista. aduersus Sacerdotem tuum Iesum, quem vixisti Herodes, & Pilatus cum gentibus, & populus Israël facere, quia manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri. Consilium autem hic (ut ex textu patet) quod Deus de nefaria Christi cæde habuit, seu, quod idem est iuxta S. Tho. 1. p. q. 22. a. 1. ad 1. providentiam significat. Neque hic finis ulterioris intentio medio infando illo facinore Iudæorum præcito conditionate consequendi defuit Deo ipsi, ut ad providentiæ proprietatem opus erat: ut ex scriptura constat, & Ecclesia canit in Symbolis, Propter nos homines, & propter nostram salutem.

6. Sed clarius, atque irresistibilis de providentia Dei, ut actiones pravae sint, non intentione, ut diximus.

Fl. 3. 8c

& explicabimus, ac proinde, quin finis vltimus consequendi per eas prauas actiones intentio proinde prouidentie Dei erga illas desit, testimonium habetur Genes. 45. vbi ad fratres suos Ioseph ait. Neque vobis durum videntur, quod ad vendendis me in his regionibus: pro salute enim vestra misi me Deus ante vos in Egyptum: scilicet vestro scelere. Ac subinferius: Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi Patrem Pharaonis. Vbi potiores benignae Deitatis in ipsum, quam in fratrum salutem prouidentiae in venditione illa scelerata, quam prauis, disique in ipsum fratrum consiliis tribuit, ut ipsius exaltationem, fratrumque salutem & comoda per inhumanum illud scelus eorum assequeretur: cui similes alij scripturae textus produci facile possent, productique a nobis sunt citati. tom. 1. de Deo vno controu. 3. d. quat. & cert. citatis & cert. 2. & sequentibus spatium producentis. Quod his subiungendumque in eandem sententiam testimonij, & rationibus opponi potest, inferius proponemus, atque opportunitus, semelque, ac simul pro omnibus dilectum summamus. Eius enim difficultatis solutio ad controuersiam septimam d. vlt. de effectibus praedestinationis plenior spectat.

CERTAMEN II.

Id ipsum ex Patribus statuitur.

1. Sanctus Petrus inducias septem dierum ad disputandum per vastitatem & malitiam Simoni Mago petenti concedens, sic ait: Credo enim, quod per Dei prouidentiam gestum sit ad utilitatem tuam, ut possim tibi in hac septem dierum compendinatione absque strepitu exponere. Dionys. Areopagita 4. de diuin. nominib. vers. fin. Quin etiam is, qui mali enaserunt, ad eorum, vel priuatum, vel communem usum prouidentia benigne vititur: Refert Petri verba Clem. Rom. 1. Recognit. pag. 7. & lib. 8. vers. 11. hac ex eius discipulo Aquila Petro praesente & approbante, eos, qui ad mala declinarent Angelis regendo permittit his, qui non per substantiam, sed per propositum, cum Deo permanere natiuerunt, inuidia, & superbia vitio corrupti: dignos ergo dignorum principes fecit. Ecce peccatorum admittorum supplicium: & permissionem peccatorum odij, &c. quae Demones in puniendis damnatis scelestis sibi traditis exercent, quam clarius statim asserit: ita tamen eos tradidit, ut non habeant potestatem in eos faciendi, quod volunt, nisi statutum sibi ab initio terminum transcant, quem sane transire nequeunt. Vbi, & poena inferenda Dei prouidentia taxari dicitur. Clem. Alex. Stromat. med. Nihil fit sine voluntate Domini vniuersum. Restat igitur, ut dicamus ea, quae sunt huiusmodi praua, & euenire Deo non prohibente. Hoc enim solum seruat, & prouidentiam, & Dei bonitatem. Non prohibere eos, qui afflictionibus exercent peruersum habere conuenit: & ad bonum uti audacibus capitis aduersariis, & 1. Stromat. dixerat. Maximum esse diuinam prouidentiam argumentum non sine re, ut vitium inconducibile maneat, & inutile: vti ea seclula maneret. Cyrill. Hierosolym. Cateches. 8. O Sapientissimam prouidentiam, quae malum etiam propositum in salutis occasionem conuertit, (ut in fratribus Ioseph. ostendit) & subdit: & permittens ipsis ex odio vendere fratrem, occasionem accepit efficiendi, ut repugnaret, in quam etiam sententiam inducit illud Psal. 118. Quoniam omnia seruauit tibi. Basil. homil. 9. Quod Deus non sit author malorum: sub finem. Prouidentissimus rerum humanarum dispensator Deus vitur ad nostram exercitationem malignitate Daemonis: quemadmodum Medicus vipera veneno. Quo exemplo rem explicat ad illud Iai. 13. Dominus mandauit genti bellicosa, & ad id Psal. 109. Domini preparantis ceruus.

2. Exemplo eodem explicant Theodor. ad id Rom. 9. Deus volens offendere iram: & Chrysost. Homil. 6. in Matthae. addens Imperatoris exemplum. Damascenus 2. de fide cap. 29. post med. ait. Ea enim, quae in nobis sunt non prouidentia solum sunt, sed libera nostra potestas, &

arbitrii: prouidentia vero, hac quidem (quae honesta) secundum acceptationem hac autem secundum permissionem nempe, quae bona & honesta non sunt, ut illico diffinguit, & explicat. Orig. Homil. 1. in Genes. Mala sua Dei voluntate geruntur, nihil sine prouidentia: quae etiam subfunt etiam praua. Boet. 4. de Consolat. Prosa 4. sed fin. Sola est diuina vis, cui, mala quoque, bona sunt: cum eis competenter vntendo alicuius boni elicit effectum. Ordo enim quidam cuncta completitur: ut quod ab agnata Ordinis ratione recesserit, hoc licet in alium, tamen ordinem relabatur: ne quid in regno prouidentia liceat temeritati. Hugo Victorin. 1. de Sacram. part. 1. c. 11. secundum hanc vniuersalem prouidentiam cunctis, non solum suis, quae bona fecit, sed alienis quoque, quae non facit mala, sed permittit, quod debuit uti per se, ut nihil in regno suo iustam ordinationem euadat. Nam & ipsa iniquitas hac prouidentia sibi habet: & non potuit, vel ipsa malitia, in obtinendum venire apud praesentem omnium. Quod eo cap. & 20. persequitur. Consonat illud Tertulliani notissimum, Deus in omnia sufficit, nec potest esse sua perspicacia prauariet. Hac etiam faciunt Patrum responsa a nobis recitata coram, & praesertim tom. 1. de Deo vno controu. 1. d. de obiectis ad quae diuina Scientia extenditur quae de scientia conditionatorum, vbi eam ex Patribus statuamus ad eas quaestiones respondentibus. Cur Deus Angelos & hominem praefici lapsus eorum, si crearentur candidi? Iudam in Apostolum, Saulem in Regem: simili adstante praesentia lapsus elegerit? Cur manum non distulerit idololatriae ea dilatione future non ignarus? Et plura alia Patrum testimonia subiecti certamine quinto, dum praecipua obiecta fatisciamus.

3. Copiosius hac in re Augustinus pro hac conclusionem ad Palam. 9. col. 1. ait peccatis a Deo locum dari: quia iam cernit occulta Sapientia Dei: quoniam dum omnes cruciatus, aut ut exerceant conuersi ad Deum, aut, ut conuertantur, admentant, aut ipsi damnationis vitium praeparant obdurati: & si quia ad diuinam prouidentiam regimen referantur, quae sibi quasi casu, & temere nulla diuina administrata putant, ait: narrabo mirabilia tua de praedestinatione cap. 16. circa med. verba Pauli ad Rom. 11. committitur: quid est secundum Evangelium cuiusque proprium, nisi, quod eorum inimicitia, quae occiderunt Christum in Evangelio sine dubitatione profertur: & hoc ostendit Dei dispositione uenisse, qui bene vti nonit etiam malis: non, ut ei profint causa tra 3. sed, ut, ipso eis bene creant, profint vasis misericordia: Transiit ad verbum Beati suo commentario in id caput vndecimum ad Romanos idem vero Augustinus in Pal. 7. ad id. & eo eo parat: quod mortis sagittas suas ardentibus efficit. Sagittas habet intelligit venenatas haereticorum doctrinas ex sacris litteris prauae, & inique depromptas: quod in ante aeternum praenam Deus disponit. Propterea diuina prouidentia etiam ista dispositio tribuenda est: non, quod ipsa peccatorum (erroris turpi merito) facit: sed, quia ipsa ordinar, cum peccauerint: ut in impios errores labantur, alia antea quae turpiora permittendo, iuxta 1. ad Rom. 2. 1. quae cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, &c. Propter quod tradidit illos in desideria cordis eorum in immunditiam. 2. 2. & 2. 4. Propterea tradidit illos in passionem ignominiae: & cetera ad finem vsque capituli.

4. Libro item 3. de Trinitate cap. 4. sub init. vniuersis ad incommutabile arbitrium sententia sua prouidentibus suis per eius gratiam, suae in alios per prouidentiam voluntatem. Quam sententiam repetit cap. 100. & 100. enchiridij & ad id Psal. 100. Magna opera Domini, de corrept. & grat. 7. post med. tract. 27. in Ioan. vers. 1. de. Natura boni contra Manichae. c. 36. fine 2. de morib. Manichae. c. 7. celebrior, adhuc eius sententia est c. 96. enchiridij. Non ergo sit aliquid, nisi omnino fieri ceteris: vel tunc finiendo, ut fiat, vel ipse faciendo: finire quippe, ut fiat malum, permittendi, tamen non mali permitti, claudidit voluntatem, de Genesi ad lit. lib. 3. c. 2. 2. Deus naturas creat bonitate, & voluntate, ordinat potestatem: ut in naturis nulla sit, quae ab illo non sit: in voluntariis autem nulla bona sit: cui non praeferat, nulla mala sit, quae bene vti non possit: capite 24. Deus bipartito suo prouidentia

dentia opere præstet vniuersa creature. Naturis, ut fiant, & voluntatibus autem, ut sine suo iussu, vel permisso nihil faciant, & circa med. cit. cap. 4. & 3. lib. de Trinit. Nihil enim sit, cassibiliter, & sensibilibiter, quod non de interiori aula summi Imperatoris, aut iubeatur, aut permittatur, secundum ineffabilem iustitiam prauorum, atque penarum, gratiarum, & retributionum in ista totius creatura amplissima quadam, immensaque republica, & 5. de Genes. ad litt. cap. 20. siue, dum iniqui iustos exercere permittuntur, explicat facula, qua creatura, cum primam condita sunt, tanquam implicita indolens, & que tamen in suis cursibus non explicarentur, si ea ille, qui condidit, prout motu administrare cessaret.

5. In eandem sententiam Augustini discipuli constanter scribunt, & concordēs de malorum scelerumque permissione ex prouidentia diuina. Prosper in Plal. 100. ad id Magna opera Domini & ad excerpta Genuesium dicit. 7. Fulgent. 1. ad Monim. cap. 26. sub init. & c. 27. Magnus Greg. lib. 33. Moral. c. 13. alias 18. & 19. ait: Scito ergo dispensationis ordine, unde sanire permittitur iniqui diaboli, inde perficior benignitas Dei. Similia habet cap. 10. alias 13. & lib. 34. cap. 6. & 7. dixeratque lib. 6. cap. 12. id quod exemplo refugientis ab vna parte ambitus celorum, qui nequit non ad aliam accedere ambitus eiusdem explicuit Anselmus 1. cur Deus homo? cap. 15. med. subdens: ita quamuis homo, vel malus Angelus diuina ordinationi subiacere nolit, non tamen tam effugere valet, quia si vult fugere de sub voluntate iubente, currit sub voluntatem puenientem (factum) & transi sub voluntate permittentis, ut fiat. Quo etiam spectant testimonia alia Patrum, quibus d. 3. probabimus id omne quod ab vno diuine prouidentie ordine recedit, necessario in alium prouidentie eiusdem ordinem recidere. Audiendus est iterum Origenes hom. 3. in Genes. sub init. Memento: quod nihil sine Dei prouidentia fieri dicimus; non sine voluntate. Prouidentia namque est, qua procurat, & dispensat, & prouidet, qua geruntur: voluntas vero est, qua vult aliquid, vel non vult. Quare & ea, quæ sub Dei voluntatem non veniunt, sed sub eius solam permissionem, quæ solæ prauæ actiones, & peccata sunt diuinæ prouidentie ambitu docet contineri.

6. Sed & Chrysostomus iterum audiendus in 2. ad Timotheum cap. 4. homil. 8. in morali column. 2. Scito: Quod omnia Deus prouidet: quod liberi arbitrii conditi sumus: quod alia quidem operatur, alia vero permittit: quod nihil mali vult fieri: quod non ex sola ipsius voluntate fiant omnia sed ex nostra quoque. Mala omnia ex nostra tantummodo sunt: bona omnia ex voluntate nostra, & ipsius adiutorio: quod nihil ipsum latet, non tamen quia nihil ipsum latet idcirco omnia operatur ipse. Cyprian. lib. 1. epist. 3. ad Cornel. ad id Matt. 10. Nominis dno pascere asse veniunt, & neuter eorum cadit sine Patre vestro: legit: sine Patris voluntate: & subdit: cum ille, neque minima fieri sine voluntate Dei dicat existimat aliquid summa, & magna, aut non sciente aut non permittente Deo in Ecclesia Dei fieri eundem locum explicat Theodoretus ad id Ezech. 29. & merces non est reddita ei: his verbis: Per hoc declarat Deus, nihil se invito factum iri, Dno enim (inquit) pascere asse veniunt: & vms ex illis non cadet sine Patre vestro, qui in calce est. quem nihil latet eorum, quæ fiunt. Verum alia quidem ipse moderatur, alia vero fieri permittit modo libero. Non quidem quia Dei erga actiones prauas moderamen, & prouidentiam omnem abiciat, cum eius admittat erga illas permissionem, sed quia non sola eius permittua voluntas (in qua eius erga illas prouidentia præcipue stat) apponendis eis interueniat, quin nostræ voluntatis determinatio expectetur, ut virtutis & prouidentie Diuinæ, & arbitrii potestas subdantur, iuxta Damascenum recitatum numero 4. sub init. ex quo modum hunc loquendi desumpsit, & 5. Epitomes diuin. de- cecit.

7. Porro & eandem locutionem mutuatur ex Damasceno fuit Nemescius de anima, & eius facultatibus (qui Philosophic titulo Nysseno tribuebat) dum (ut refertur, ac eius libro non extat) prouidentiam esse eorum quæ vno sunt in nobis eodem sensu explicandus est, immo

& se ipse explicat cap. 40. post med. dicens: cum in nostra sit aliquid potestate, & prouidentia sit, necesse est ab vtriusque qua sunt euenire. Nam si ex altero tantum acciderent, non esset alterum. Sed, cum, quæ sunt, mixta sint, aliquando proficiuntur à nostra voluntate, aliquando fient ratione prouidentie, aliquando manabunt ex vtroque, cap. 44. colum. 2. Non omnia, quæ prouidentia geruntur natura sunt, est, quæ natura sunt, prouidentia ministrantur. Multa enim, quæ Dei prouidentia accidunt, non sunt natura opera: ut de eo, qui hominem occidit offendimus: est enim pars prouidentie natura, non ipsa prouidentia: ac deinceps singulas res, & actiones, tam bonas, quam malas diuina prouidentia gubernari ostendit. Unde constat Damascenum, Theodoretum, Nyssenum, vel potius Nemescium, eis etiam locis, quibus abutitur quispiam contra actionum nostrarum, prauarum præsertim, diuinam prouidentiam posset, fuisse ab eis maxime assertam illam, & vindicam.

CERTAMEN III.

A ratione, & explicatione prouidentie
Diuine erga actiones prauas,
eadem probatur conclusio.

1. Rationes ad prouidentiam Dei erga prauas actiones offendendam in datis scripturæ, & Patrum testimoniis, dandisque certam. 4. fundamentum habent præcipuum: cum ex eis constet, sicut, & ratione naturali, Deum peccata punire, ac proinde, etsi de se inordinata essentia sua sint, atque intrinsecus inordinabilia, (ut bene vidit S. Bonavent. in 1. d. 46. art. 1. quæst. 5.) extrinsecus autem ordinabilia à Deo sunt ad actum iustitiæ punitiuæ exercendum, citius, potiusque, quam à iudice creato. Item ordinabilia sunt peccata absolute commissa à peccatore ad poenitentiam, humilitatem, cautionem de cætero, maiorem in virtute opposita profectum, ac in Deum charitatem feruentiorem, ut experimentis quotidianis, cum in nobis tum in aliis didicimus. Cum autem hi actus, etsi peccata, quorum occasione eliciuntur, essentialiter concernant, sint honestissimi, & subinde ex Dei misericordia, & gratia necessarii ostendi, non potest non pro priori naturæ ad ipsorum eliciendam, & existentiam absolutam misericordem Dei prouidentiam peccatis præuili, ut ij actus sint à peccatoribus, gratiosè, & benigne negotiari: quare prius natura ad eiusmodi honestos actus peccata admittit extrinsecus à Deo eiusque prouidentia ordinari, quam à peccatoribus ipsis ordinentur: ut prima nostra, & communi, Catholicaque conclusione dicebamus: contra quam nullum est, vel apparet argumentum, cuius occasione errare, vel parum sanus hæreticus possit.

2. Secunda æque Catholica, & Dogmatica nostra, & communis conclusio probatur à ratione. Primò: quia cum prouidetur à Deo actioni honestæ eliciendæ ex libertate contrarietatis, (quam solam admittunt negantes putæ omissionis possibilitatem voluntati creatæ) nequit actioni honestæ (amori verbi gratia libero) prouideri, quin, & prauæ (odio scilicet) prouideatur: cum nequeat esse ad vnum extremum, quin & ad aliud oppositum sit libera potestas: atque circa actiones honestas, & liberas Dei prouidentia est ex parte actus primi: ergo & circa prauas. Probatur secundo ex dictis pro prima: etenim si ex peccati permissione enumerata, & enumeranda alia certam. 4. plurima, bona à Deo colligi possint: ergo, & peccati permissio ex fine, & intentione colligendi, obtinendi habetur à Deo: ergo proprie Deus prouidet de peccatis, ut sint, tamen non intentione, permissiue tamen. Postrema consequentia euidens est: cum prouidentia, ut aliquid sit non intentione sed permissiue, iuxta huius prouidentie explicationem subliendam, nihil aliud sit, quam interna Dei dispositio, & voluntas permissiua, ut aliquid eueniat mali ex fine, & intentione

ff intentione

intentione alicuius boni vltioris obtinendi. Prima consequentia probatur. Nam voluntas illa permissiva peccati non est Deo necessaria, sed libera vt patet: ita enim Deus peccata, seu actiones nostras hic, & nunc, & in his circumstantiis à nobis eliciendas permittit, vt non permittere potuerit, ac de facto pluribus non permittit, quibus permittere etiam potuit, qui vt eis non permitteretur obsecrarent, & quod permissum ipsis non fuerit, gratias, & habent, & agunt Deo. Pergo, voluntas permissiva peccati libera Deo est: ergo & honesta, modoque honestissimo, & perfectissimo in genere moris à Deo habetur, vel saltem haberi potest. Atqui honesta, nedum honestissime habita, non erit, haberiue à Deo potest, ni ex fine, & intentione vltioris boni, & maioris ab ipso obtinendi occasione peccati ea voluntas permissiva peccati: ergo ex fine, & intentione boni alicuius & maioris quidem quam non permissio, & impedito peccato foret à Deo concipitur, & habetur, consequentia est legitima, & maior Syllogismi certa. Nulla enim libera Dei voluntas, nisi honesta, bonaque moraliter esse potest.

3. Minor probatur primò: quia si ea voluntas permissiva peccati in permissione peccati extrinseca obiectiua, siue tanquam in obiecto volito, & vltimo volito sistat, quin ad vltius bonum tendat, quod intendit, nihil habet boni, adhuc physici, in quod tendat, siquidem peccati permissio extrinseca, & obiectiua stat in negatione auxilij efficacis, quæ secundum se, adhuc physicum bonum, nedum morale non est: sed prorsus physicum malum: atqui honesta voluntas, nequit esse, nisi boni moralis obiecti voluntas: ergo, si voluntas permissiva peccati in vltius bonum obiectiue morale non tendat, bona moraliter, & honesta esse non potest. Probat, secundo, quia velle permittere peccatum in eo, qui illud potest impedire, solum sistendo in permissione, nihil aliud intendendo, vitiosa potius quam honesta voluntas videtur, & quæ interpretatiua saltem peccati voluntas sit: cum nihil vltius sit, quod intendi per illam possit. Tertio: quia, cum nec physicum bonum in extrinseca & obiectiua permissione peccati sit, vt diximus, nec physica voluntas, nedum honestate morali induta, esse erga illam potest, quin extrinsecus bonitate alterius obiectiue vestiat, ob quam ametur: siquidem voluntas prosecutiva non, nisi in bonum, & bonitatem aliquam, vel intrinsecam, vel extrinsecam addititiuam esse physice possit. Quarto nulla agenti libero digna operatio, & volitio (quæ finis volitio non sit) nisi propter finem esse potest: atqui permissio obiectiua peccati finis suæ voluntatis non est: tum quia nec bona physice adhuc, nedum moraliter est, vt diximus: ergo vt digna sit agenti libero (nedum perfectissimo, vt Deus est) ob vltius aliquod bonum intentum ab ipso, vt finem, esse debet.

4. Quintò eadem minor suadetur: quia, ni voluntas permissiva peccati intentionem Dei, vel suppositam ad illam, vel in ea inclusam colligendi, & obtinendi per illam, atque occasione peccati permissi maiora bona, quam sublata permissione, & peccato impedito in vniuerso forent, euacuatur plerumque Patrum, & Theologorum doctrina, qua occurrunt argumento Auerrois, negantis, vt vidimus certam. 1. num. 2. & aliorum ad dubitantium vel scrutantium diuinæ prouidentie erga prauas actiones decentiam, eiusque rationem, quam præfati Patres, & Theologi in primis, ac fere vnicò, reddunt ex amplioribus bonis à Deo ea permissione, & intentis & obtentis vniuerso. Sexto demum probatur: quia, vt vidimus cert. 2. & 3. scriptura, & Patres in actionis prauæ seu peccati permissione aliquid vltius boni per illam, & peccati occasione, obtinendi à Deo intendi docent expresse. Quibus omnibus, me iudice aduersantur, qui negant ex fine vltioris boni obtinendi posse à Deo peccatum permitti, ac proinde, & permissionem peccati prædestinationis effectum esse posse.

5. Indecentia vero diuinæ bonitatis, & voluntatis, quam ita sentientes obiciunt (nempe non posse amari medium remotius ob finem intentum, quin proximum finis, & sine quo conducentiam ad finem remotius illud non haberet, ametur: quare nec permissio peccati ob bonum peccati occasione ac non aliter obtinendum, quin

& intermedium ametur) subtilem, & solidam habet solutionem datam à nobis controuersia 2. de incarnatione d. de fine incarnationis, atque hic fult iterum datam controuers. 7. d. de effectibus prædestinationis, vbi ostendimus media remota, & quæ, non aliter vtilia ad finem & conducentia physice sunt, nisi proximorum amorem interuentu, ob finem nihilominus immediate amari, qui illorum ob eum finem amor, & effectus inter media de beat attingere, per illaue transire, & ad intermedium amorem electio remotioris determinet: tamen remotius intrinseca electione, & ex finis eiusdem intentionis eligatur, atque apponatur: quo indecentia illa præsertim euanesceat.

6. Hac vero intentione vltioris finis, & boni permissione obtinendi ex occasione prauæ, hic, & nunc, actionis, & peccati statuta in voluntate Dei permissiva peccati, probatur vltius prouidentia Dei explicari: ipsius prouidentie facili, atque ab innumeris nostris Rati ad eam explicandam conclusionibus (magnum patrum bonis doctis, & subtilibus, sed præ multitudine minutissima confusione menti facessere aptis) expedita, ex eo quippe sine Deo, cuiusque prouidentia circa prauæ, hic, & nunc, actionis, & peccati (quam velle præ sua bonitate nequit) existentiam ita negotiatur, ac committit cuique, ex à se volendis, & sine quibus actio praua esse absolute nequit, scientia præsupposita, d. 2. à nobis examinanda, & definenda. Primo creatam voluntatem, seu creaturam rationalem, cui (et me iudice) necessaria voluntatem identificatam condit: Deinde duplici cogitatione altera impellente in actionem prauam ob bonum aliquod delectabile, quod menti, seu voluntati representat, altera retrahente ab illa ob oppositionem eius actionis legi, & dictamini rationis, non abique voluntate Dei conditis: item offensa, siue offensio Dei, & suppliciorum ob eiusmodi actionem incurrendorum, vel omnia, vel pleraque, cogitatio ab actione praua retrahens representat etiam voluntati.

7. Et quidem his à Deo positis potentia creatæ absolute talis in actu primo ad actionem prauam, cuius omissionem physice indifferens absolute constituitur, tamen altera ex his cogitationibus sufficiens solum, neque habitura effectum sit, id enim potestatem antecedentem absolutam ad vtrumvis voluntatis creatæ auferit, sed consequentem solum, vt sepe notauimus à Deo vno docuimus, & controuers. 7. & 8. dicimus. Vnde ex qua scientia cogitatio sufficiens ab actione retrahente praua donetur à Deo ex instituto docemus. In hac vero sufficiens donatio solum, ni alterius efficacis negatio adfit (quod ex parte adhuc cogitationum est) peccati permissio adequatè non est. Si enim simul cogitatio alia efficax, seu effectum habitura doceatur ad praua impediretur, atque absolute non esse: quare tunc sufficiens donatio ad peccati permissionem ex parte cogitationum attinet, quatenus libertatem voluntatis ex parte actus primi constituit, qua sublata actio praua illa, & peccatum minuitur foret, aut cogitationum alterius efficacis, habituraque effectum denegatio permissionem actionis prauæ seu peccati, quatenus ex parte cogitationum est, facit, & completiue constituit. Tunc hoc numero permissionem peccati, quatenus ex parte cogitationum est, solummodo explicui, atque illud adæquatam, & completam ea solum ex parte constitutionem: ad eius quippe omni ex parte absolutam complementum, & constitutionem, aliud quoddam subiectum vltius desideratur, nempe concurrendi decretum præfatis omnibus natura posterius, quare, & vltimo loco explicandum.

8. Itaque absoluta potestate voluntatis ad vtrumvis, seu libertate ipsius in actu primo per voluntatis existentiam, & vtriusque cogitationis assistentiam absolutas, vt explicuimus, constituta, ad actionem prauam existentiam in actu secundo, immò, & potestatem prorsus absolutam voluntatis nostræ aliquid vltius proprium Dei scilicet decretum concurrendi cum ipsa, in cuius natura, & conditione tom. 1. de Deo vno ad facilius tatem, & nauicam oblonga controuers. 3. cum hæreticis præfatis, & immediatè antecedentis sæculi, cum Dominicanis Thomistis, & aliquot ex nostris, præsertim recentibus disputatum est dicitur. Vt ac statum quo 2. decretum

CERTAMEN IV.

*Auerrois difficultati, & Catholico-
rum curiositati sit satis.*

1. **A**uerrois pro suo errore negante circa actiones prauas specialem prouidentiam argumentum erat: quia omnino perfecti, sapientis, boni, potentisque, prouisoris est omnia mala arcere, & impedire in rebus prouis: atqui prauæ actiones mala sunt, atque non arcentur à Deo, qui rerum, quas prouidet non, nisi omnino perfectus, sapiens, bonus, ac potens admitti debet: ergo Deus actionum prauarum prouidentiam non habet, nec prouisor est. Huius tantum difficultatis solutio ad rei huius conclusionem expectatur, dudumque, à pijs Catholicis etiam, desiderata est, ac prouide à Patribus adhibita: distigue igitur maiorem: arcere, & impedire mala que idem ipse nescit, & nequit vertere, seu conuertere in maiora bona ex malis ipsis elicienda facere: quæ scit, & potest ipse in maiora bona ex eis oriunda conuertere, nego: Similiter distigue minorem prauæ actiones mala sunt, quæ Deus permittens sit, & potest vertere in maius bonum, concedo minorem; nec scit, nec potest in id conuertere nego minorem: & nego consequentiam. Hanc solutionem tradunt Patres frequentissime, præsertim Augustinus, cuius vulgatissima, & celeberrima sententia est ex cap. 100. Enchiridij: Deum non esse permittentem ut fierent mala, nisi ex malis ipse posset facere bene. Hugonij item Victorini 1. de Sacram. fidei p. 4. c. 2. sub init. dicens. Non debet in compensatione minoris boni impediri quod maius est bonum, ab illo qui optimus est. Quare solum restat maiora bona, sintque ex peccati occasione à Deo colligantur, ad solutionis firmitatem ostendendam recensere.

2. Et primo quidem Patres actiones prauas, & peccata secundum se etiam spectata pulchritudine perfectionis maiori vniuersi inscribere docent: id sæpe Augustinus cap. 10. & 11. Enchirid. Ex omnibus, inquit, consistit vniuersus admirabilis pulchritudo, in qua etiam illud, quod malum dicitur, bene ordinatum, & suo loco positum, eminentius commendat bona, ut magis placeant, & laudabiliora sint, dum comparantur malis. Nec enim Deus omnipotens (quod etiam infideles fatentur: rerum cui summa potestas). Cum summe bonus sit illo modo fineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque à Deo esset omnipotens, & bonus ut bene faceret etiam de malis, & cap. 27. Melius enim indicauit de malis bona facere, quam mala nulla esse permittere, cap. 96. Quamvis enim ea, quæ mala sunt, in quantum mala sunt, non sine bona: tamen, ut non solum bona, sed etiam sint, & mala, bonum est. Nam, nisi esset hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo sineverunt ab omnipotente bono. Quod & primum testimonium ad rem hanc expendant Scholastici cum Magistro in 1. d. 46. cap. quod vero, & cap. quid enim eidem doctrinæ insitit (nimirum ex deterioribus, & perfectionibus, bonisque, & malis maius intensius bonum, maioremque absolute perfectionem vniuersi, & extensius minorem, quam si bonis solum, & totum constaret) & exemplis appositissimis confirmat lib. 3. de lib. arbitrio cap. 5. post init. monet: ne, quia anima sine peccato melior secundum se sit, quam cum illo, inferatur, sine peccato fieri debuisset: & subdit. Non est autem vera ratio, sed inuidia infirmitas: cum aliquid melius faciendum fuisse cogitaueris, iam nihil aliud velle fieri: cuiusquam, si per seculo celo, nolles terram factam unquam omnino.

3. Statim verò plurimis, vtilitatibus ex corporibus deterioris naturæ, ac subinde minoris bonitatis, & perfectionis, quam calum, vniuerso obuenientibus, sic discurrentes confutat: atque inferius alio exemplo suam doctrinam sic illustrat. In eo plerique homines errant: quia, meliora cum mente conspexerint, non in sedibus congruis ea oculis quarunt: velut, si quis quam

non hoc esse, quod indifferens, siue indifferenter concurrendi ad verumuis, nostri vocant: sed ita intelligendum, vtilis Deum solum velit suam omnipotentiam applicare creatæ voluntati, ut ea ad operandum, non secus atque habita supernaturali indito pro libito ad quamlibet liberam operationem, adhuc honestam, quin concursum adhuc disunctum ad alterutrum velit ut docebamur citata questione secunda, certamine secundo, numero quinto, & maxime 7. Ad prauam autem concursum suum actioni non posse ædificatum adhuc disunctum Deum velle non posse ædificatum probauimus: etenim cum eiusmodi voluntas Dei de concurrente, & actiua sit, nec præcisa subinde ex parte operationis, nequiret non in actionem prauam; hic, & nunc, & peccatum disunctum ferri iuxta dicta controuersia illa 3. d. 2. questione 3. certamine 4. à numero 6. quod absurdissimum esse ostenditur ex dictis hoc tom. controuersia de voluntate d. 6. questione 3. Decretum autem hoc esse præcise reliquis natura posterius, & vltimum subinde permissionis peccati complementum constat: quia decretum concurrenti cum causis creatis modo earum cuius accommodo, earum exigentiam absolutam expectat, & supponit: quæ, nisi causa ipsa potentia creatæ, vel necessaria, vel libera adæquata in genere causæ creatæ in actu primo proximo constituta, absolute esse nequit. Ex quibus omnibus constat, quot, quantaque Deus ex sua boni vltioris peccati permissione obtinendi circa peccati existentiam, absque vlla erga prauam actionem, & peccatum voluntate, & affectu negotietur, cum prauam hic & nunc actionem, & peccatum permittit: ac prouide prauarum etiam actionum, non solum postquam factæ sunt, & præuidentur, sed & pro priori naturæ ad earum existentiam, & antequam sint, & præuidentur prouidentiam habere.

4. Dixi autem numero 6. plerisque nostri Ruiz solidas, & subtiles, non autem dixi omnes: quia sectione 6. m. m. concl. 1. ait: Deum, cum ex præfata intentione, & prouidentia erga prauam, hic, & nunc, actionem, & peccatum suum offert concursum voluntati non expectantem, sed postit ut intendere totam actionem prauam, quæ ratione actio creatæ & ens creatum est, ratione cuius à Deo est dependens, eiusque indiget concursu, quod in prædicato actionis prauæ etiam specifico, & contratio diuinæ legi repetitur fatetur num. 3. conclus. vero 1. numero quinto ait: Deum, cum vult concurrere ad prauam actionem non velle specificam actionem prauæ rationi, & legi contrariam; sed ab hac abstrahere, est in ea etiam transcendentem rationem entis, & actionis ab eaque in prædicabilem velic. Hæc quidem sensu, antimoque Catholico dixit nescio tamen an satis aduertens voluntatem illam concursus actionem esse: ac prouide impræcisiuum formalitatem in actione praua identificatam, ut dicebamur numero 8. verus finem, æque, atque concursus ipse impræcisiuus est. Secundo, cum rationem entis, & actionis transcendentem, atque, metaphysicè adhuc, impræcisiuibilem decet à formalitate actionis prauæ specifica legi, & rationi contraria, ferri in illam quin in hanc diuinam voluntatem impræcisiuibile, & inintelligibile est. Sed Catholica intentio & animus Doctoris tanti liberius à difficultatibus respondisset, iuxta dicta à nobis num. 8. voluntatem diuinam ad concurrendum cum causis liberis applicationem suam suæ omnipotentia, cuius vltimum pro libito causæ liberæ prorsus permittit: nec vltimus concursus ipsam suam creatæ causæ actioni identificatam adhuc disunctum pro obiecto habere: maxime cum actio, hic, & nunc, praua alterum extremum est. Duas autem huius conclusionis rationes in cert. 5. referuo, ubi opportunis pro solutione argumenti Auerrois ponendæ sunt, ne ibi repetantur.

quam perfectam retunditatem ratione comprehendens *flomachetur*, quod talem in nuce non inueniat. Quod ipsum & aliis exemplis illustrare prosequitur. Sed praclarior adhuc in eandem sententiam scripsit 11. de Genes. ad litt. capite enim 7. init. & med. admittit: meliorem esse naturam quae peccare nollit: eos autem, qui inde talem, & non aliam esse à Deo faciendam concluderent, ita stulticia arguit cap. 8. sub init. Cum aquare volumus genera bonorum, numerum minuunt, & immoderate augendo unum genus, alterum tollunt. Quis autem hos audiret, si dicerent: quoniam excellentior sensus est videndi, quam audiendi: quatuor oculi essent, & aures non essent: ita si excellentior est creatura rationalis, quae Deo subditur, &c. quis recte intelligens dicat, talis esset ista, qualis illa: nec videret, se nihil aliud dicere, quam non esset ista, sed sola esset illa? Repetit cap. 10. & consonat cap. 14. contra aduersar. legis & Prophetar. & de natura Boni cap. 32. 33. & 37. & 41. & 42. & 53. ex lib. octoginta trium, & 11. de Ciuit. cap. 18. init. malos futuros à Deo creandos non esse. Nisi pariter nosset, quibus eos bonorum visibus commendaret: atque ita ordinem saeculorum (vniuersi) anquam pulcherrimum carmen: etiam ex quibusdam quasi anthematis honestat: aliis statim exemplis illustrat ibi; vnde, & alterum recitabimus num. sequenti.

4. Id ipsum & rationibus, & exemplis aliis confirmat cap. 22. ex quibus illud nequaquam omittendum, quod ex supercilio desumpsit, quod si radatur, inquit, quam prope modum nihil corpori, & quam multum detrahatur pulchritudini: Hanc ipsam & doctrinam, & solutionem exhibet ex Augustino Hugo Victorin. 1. de Sacram. fidei p. 4. vbi à cap. 17. ad 33. ostendit vniuersi, quam partis, bonum, ac proinde illius bonum maius curandum, etiam neglecto, & promisso partis malo: cui doctrinae & rationi insitit in summa tract. 1. c. 13. et si utrobique durius loquatur dum ex maioris boni vniuersi amore, & intentione peccata Deum velle dicit. Sed tamen de permissa voluntate loquitur, ut constat ex cap. cit. 23. sub init. vbi discursum concludit. & citato cap. 13. Summa eandem rationem dicitur ex Augustino Anselm. col. 4. Elucidarij, vbi Angelos malos futuros, nec tales fore, si crearentur, à Deo ignoratos creatos responderet: propter ornatum sui operis: ut enim (subdit exemplo luculentissimo) pictor nigrum colorem subternit, ut albus, vel rubens pretiosior sit: sic collatione malorum iusti clariiores sunt, Claudat discursum & solutionem hanc qui cum indagabit, & perficit Augustinus 11. de ciuit. cap. 18. citato non longè post recitata verba exemplo alio, & scriptura confirmans: Sicut ergo (ait) ita contraria contrariis opposita sermonis pulchritudinem reddunt: ita quadam, non verborum, sed rerum eloquentia contrariorum oppositione saeculi pulchritudo componitur: aperitissime hoc positum est in lib. Ecclesiastico (nempe c. 33.) contra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & contra virum iustum peccator: & sic inhere in omnia opera Altissimi, duo, & duo, & unum contra unum. Quod enim à summo artifice Deo regulariter, & quasi statuta lege factum vbiuis, atque in omnigeno opere suo semper videmus: id vel maxime ad operis totius perfectionem maiorem spectare euidenter demonstrat: idcirco ad diuinæ Prouidentiae laudem elegans, & copiosus, rerum cum in Physicis, tum in moralibus innumeras contrarietates recenset Clemens Roman. 8. Recognit. quatuor ante finem paginis.

5. Doctrinae huic de maiore vniuersi seu rationalis Reipublicae perfectione ex virtutibus, & vitiis, siue malis, bonisque moralibus quam ex solis bonis constantis, (cui data ex Patribus solutio argumenti, quod versamus innititur) consentiunt Scholastici. Sancti Thom. 1. p. quaest. 22. art. 2. ad 1. quaest. 48. artic. 2. ad 3. quaest. 49. art. 2. corp. & 3. contra gent. cap. 7. maxime numero 3. quaest. 3. de potentia art. 6. ad 4. & in 1. d. 44. art. 2. ad 5. Alex. 1. p. quaest. 38. m. 1. initio, & art. 1. quaest. 40. m. 3. Albert. 1. p. quaest. 27. de malo m. 5. ad 1. q. 67. m. 1. col. 2. & in 1. d. 44. apud Carthul. infra Sancti Bonauent. in 1. d. 46. art. 1. q. 6. corp. Richard. similibus locis Carthul. cum Aegidio & aliisque 3. Caiet. ad quaest. 22. & art. citatum ex prima parte ad 2. vbi expositores alij. Eandem conclusionem tenent. Marfil. d. 46. citata art. 1. & Ferrara

loco citato contra gentes licet vocibus ab Augustino discors doceat cum peccatis mundum exorsum peccatiorem, & meliorem, sed interius meliorem sine illa fore. Et demum eam luculentissime docuit nosset citatus totis sectionibus 3. 4. & 5. Ceterum Durandus in 1. d. 46. quaest. 2. sub finem, Valquez 1. part. quaest. art. 2. §. 2. & d. 107. cap. 3. circa med. (quos Recentiores plures sectantur) docent mundum minus perfectum esse cum prauis actionibus, & peccatis, quam sine illis, videtur docuisse Sancti Thom. in 1. d. 46. quaest. 1. artic. ad 6. dicens: Quodam mala sunt, quae si non essent, vniuersum perfectius esset: illa, scilicet, quibus maiore perfectione priuantur, quam in alio adquiruntur: hoc praecipue est in malis culpae, quae ab vno priuantur gratia, & gloria, & alteri conferunt bonum compactionis, vel aliquam rationem perfectionis: quia etiam non habent, posset perfectio vltima haberi: sicut sine patientia adha in persecutionibus illarum potest aliquis ad vitam aeternam peruenire. Vnde, si nullus homo peccasset, vniuersum minus humanum melius foret. Sed cum tot locis aliter tractum conclusionem, & doctrinam defendat, nihil et hoc testimonio, ut sonat, habetur, nisi Doctoris sancti hac in re varietas, & mutatio sententiae, ut bene Ruiz sect. 5. num. 1. qui cum explicat de hominibus communi prouidentiae relictis, ac sponte propria non peccantibus, quod nequaquam fieret, si omnes gentes, & vniuersi meliores essent: fed certe non loquitur de bonitate hominum radicali, & secundum se sumptum, ut ex solutio sumit, sed vt actuali bono, & malo morali subsunt omnes. Quare pro Sancti Thomae in operando constantia aestimo vniuersum, siue omnes homines distinctiue hic à Sancti Thomae sumi, non collectivè, vt prae actu vniuersum, & coniunctum componentes sunt: comparat enim perfectionem vniuersi respectu peccati, & malis alterius, vnde prouenit: quod est persona, & individuali ad indiuiduum, non ad omnium collectionem, & coniunctum, quod vniuersum coniunctum & Reipublica rationalis est.

6. Sed certe contra hanc Patrum doctrinam & solutionem extant nonnulla à ratione difficilia. Primum S. Thom. tactum proxime, atque à Durando expulsum: quia bonitas comparationis maior quae acquiritur comparatione deterioris, solum est quodam apparentiam, commendationem extrinsecce exaltationis, quae magis concipitur boni ad mali adiectum, non ita clare dignoscitur. Ego ex adiunctione mali, nequit in se bonitas vniuersi, quae in bonis remanet crescere: imò tota eius bonitas coniunctum maior esset, si pars altera, quae malorum effectum esset: neque enim malum, quae tale, potest bonum, siue intensiue, siue extensiue consistere. Respondetur, iuxta Patrum rationem datam praecise. Negabit bonitatem maiorem comparatiue esse solum, quod apparentiam, sed re ipsa maiorem esse. Quia, etiam comparatio vniuersi partim ex bonis partim ex malis constituitur, cum vniuerso totidem bonis omnino constituto in quo extremo plures procul dubio partes bonitatis sunt, ac proinde & coniunctum ex totidem bonis plus bonitatis habens sit: tamen ea maior bonitas vniuersi ex partibus bonis constituitur, quam sit in alio totidem partibus malis, & bonis ad medietatem constituto, extensiue, & homogenei vt sic loquar, corporis instar maior bonitas est non intensiue & heterogenea, & corporis artefacti: ad cuius artificium, & intrinsecam pulchritudinem, ac perfectionem partium dissimilitudo, & perfectior, & vniuersi entitativae earum inaequalitas requiritur, vnde pars artefacti alia robusta, alia debiliot, alia item clariot, alia depresso in idem artefactum conueniunt, vt Patrum exemplis calcitrant manae fabricae, picture, poematis, solutaeque orationis, quam, vocalis picture ad instar, elatam aliquando, aliam quando demissam (non extra rem nostram) nec tempore quemadmodum, inquit, in picturis nulla res magis quam umbra commendat, ita orationum summorum docet.

7. Cogita ergo, Deum non potentia solum, sed arte etiam summa, & materiale hoc, & morale, seu spirituale

spirituale vniuersum architectari voluisse, vt vere voluit: an celo solo, & luce illum ex arte oppleret, aëre, terra, aqua, & igne, & cæteris relictis: potentiam quidem suam exerceret, artem vero nullam: ita etiam, si sanctos solos in morali, & spirituali mundo, peccatis omnibus impeditis, constitueret, gratia, potentiaque suæ multum poneret, artis vero parum: neutrumque vniuersum pulcherrimum artefactum esset: tametsi opus lucidissimum foret. Nec in Republica alterius seculi, ea maiorem in inferno, & sanctorum in celo fortis, & conditionis inaequalitas, & dissimilitudo deficiet: vt ea vtrorumque cum meritis, ac demeritis concordia discordi artefactum illud etiam Dei digna tanto artifice pulchritudine perennet: ex qua forte tanta in damnis etiam pulchritudo, vt quatenus artefactum quod digno supplicio constituitur, cum Beatorum splendore deceret: iuxta id Psalm. 47. *sicut oues* (Beatorum symbolus) *in inferno positi sunt*. Omnis ad maiorem perfectionem vniuersi excessum bonitatis maioris plurimum excellentissimarum virtutum expendere, quæ absolute non, nisi occasione permixti peccati exerceri possent: vt penitentia, patientia iniquitatum, & immanium persecutionum, martyrium, ac feruens in impiis Zelus, quæ saltem non in ea intentione, nisi occasione, peccati, haberentur, vt feruor charitatis, & Religiosis, qua se martyres Dei cultui, & amoris vicissim offerunt, & deuotum. Ea tandem merita omnia Christi non, nisi occasione peccati obuenturi, vt Patres expresse docent, quæ sola vniuersi presentis amplioris ex parte iustis constantis bonitatem, etiam extensius immitte antecellunt: in enumeratis vero etiam aliis præter multam extensum bonitatem intensius etiam pulchritudinis artefacti huius ex malis bonisque confecti præ alio solis bonis constanti mixtione elucet: cum tot virtutum perfectissimarum speciebus, quæ in illo alio esse non possunt, & perfectionibus earum, quæ de facto non essent: etiam absolute possent, mundus hic splendet: & tamen consulto omisi, quamvis solutio & doctrinae datæ adeo opulenter, atque interim à Patribus ad presentem doctrinam, & solutionem tangantur: vt solutionem Patrum, nullo alio excessu bonitatis occasione peccati habita attempto, respondentium, cuiusque energiam, & soliditatem explicarem, & ostenderem: quæ in parte mundi aquæ iustorum ac essent iusti omnes mundi alterius vim etiam habet, nec aduersationum argumentis cedit: quæ, nisi ex ea suppositione speciem adhuc difficultatis non habent. Propterea fere reliqua omnia præmittito: quia doctrina data Patrum, ac dilucide explicata anticipatam solutionem posuit.

8. Tria solum restant contra præfatam doctrinam. Primum ab aliis oppositum ex Dionys. cap. 4. de diuinis nominibus, ubi ex Hierothei suæque mentis vt abstergeret inferi, quod malum erit ad omnes, id est ad vniuersam perfectionem spectabit, si aliqua ratione bonum esse admittatur, vt intelligit S. Thom. 1. p. quæst. 19. art. 9. ad 2. absurdum autem longè admittitur illud esse ad maiorem vniuersi perfectionem: inferretur item, & per se aliqua ratione, nec solum per accidens bonum esse peccatum contra Patres, & Scholasticos omnes, vade, & peccatum, vt vniuersum hoc constituens, nec solum bonum, sed melius reddens, amabile à Deo esset: amabile enim natura sua, & magis amabile est, quo non solum bonum sed melius est: quia ratione actus adeo videtur Hugo victorinus, vt velle peccata Deum videtur admisisse locis citatis n. 3. His autem omnibus eadem doctrina facile respondetur ex eodem capite Dionysii de sumptis. Malum scilicet secundum se, & intrinsecum naturæ suæ, nec bonum esse, nec esse adhuc diuinitus posset: ac de eo sic sumptis, & bono admissis, recte inferri illud quod videtur absurdum Hierot. & Dion. reiciunt. Inde verò recte etiam inferretur non esse solum per accidens bonum, ac proinde, & à Deo esse amabile & magis amabile quam bonum solum ergo amabile & bonum extrinsecus est, quatenus extrinsecus ordinabile, & ordinatum est, quod natura sua inordinatum, & deordinatio ipsa est: atque eo loco positum, quo artefactum pulcherrimum constituitur, quod ex voluntate permissa Dei, & prouidentia eius, per accidens extrinsecus, & contra suam naturam habet.

Christoph. de Ortega, de Deo vno. Tomus II.

sub eaque ratione, & bonum, & melius & amabilius etiam à Deo constituitur: sed nihil amplius id est, quam Dei ordinationem, permissionem, & prouidentiam, qua aptis locis actiones prauæ, & mala collocantur, & amæ, bonas & meliores, & magis amabiles à Deo esse: quod Dionysius sub eius capitis finem enixè, & efficaciter probat. Inde etiam constat nulli creaturæ licere peccati alterius creaturæ permissionem quod sine sui rationabilis incommodi, iurisque iactura potest impedire: quia nec vniuersi artifex est, nec, si in rempublicam potestatem habet, aliter habet, quam vt peccata impediatur, nec permittatur, etiam ex eis maiora bona oriunda cognoscat: sed solum ea permittat quandoque ad maiora peccata vitanda, vt prostribula in ciuitatibus aliquando à Principe, & potestate publica permittuntur.

CERTAMEN V.

Eidem Auerrois difficultati, aliter atque aliter sit satis.

1. Hucusque communem Patrum solutionem rigide, & dilucide explicatam, vt par erat vindicauimus non quia solutiones aliarum eius difficultatis nobis non suppetere; sed quia vt rei difficultas illam ad sui enerationem non exigit, nostra tamen & solita in Patres eorumque doctrinam obseruantia id exigebat, & quamvis ita quandoque Patres loquantur, vt videantur asserere Deum bonum ac melius de malis peccatorum facere sciret, ac posset, nusquam peccata permittitur: quare, & hanc esse vicem eius difficultatis solutionem; ita vero non natura rei solummodo attentata loquuntur, sed difficultate, vt à proponantibus, vel dubitantibus proponebatur inspecta: quod nimirum malum, seu peccatum in vniuerso permitti à Deo non debuerit, nisi maius aliquid boni ea permissione lucraretur: id quod de eo dubitantes non videbant (quo scilicet modo ex deterioris permissione perfectio, & pulchritudo vniuersi augeretur) ostenderunt eis Patres solutione præfata: non negantes aliunde absque Dei indecentia saluari optime posse peccati permissionem; immo plerisque testimoniis significantes satis.

2. Constat ex Augustino eius doctrinæ auctore, & illustratore, & qui cap. 96. & 100. enchiridii, & aliis locis citatis certam. 4. num. 3. versus finem statuere videtur Deum non permittitur mala, nisi de ea sciret, & poss. facere bene. Nam 3. de lib. arbit. cap. 7. ubi cauendum ait, ne ex eo quod melius aliquid fore videamus inferamus in Deo debitum faciendi, quod melius fore videmus, id quod improbat verbis recitatis certam. 4. numer. 2. sine, atque iterum 11. de Genes. ad litt. cap. 8. recitatus num. 3. circa med. Tenet autem illatio, si Deus id quod melius esset vniuerso facere deberet, ergo ex natura rei ad id non tenetur, sed clarius hanc suam mentem explicuit 1. contra aduersar. leg. & Prophet. cap. 14. post med. dicens: quibus autem videtur sic hominem fieri debuisse, vt peccare nollet, non eis displicet, sic esse factum, ut non possent peccare, si nollet. Nunquid enim si melior esset, qui non posset peccare, idem non bene factus est, qui posset & non peccare: fuisse autem non bene, sed male factus, si melius obiectiue, & ex obiectis faciendis facere debuisset Deus. Aut verò usque adeo despicendum est, ut homo videatur melius aliquid fieri debuisse, & hoc Deum vidisse non putet, aut putet vidisse, & credat facere noluisse, aut voluisse quidem, sed minime potuisse? Auerat hoc Deus à cordibus piorum. Id quod confirmatur iis omnibus, quibus, & auctoritate, & ratione Deum necessitatum non esse ad optimam faciendum, adhuc ex suppositione, quod facturus aliquid sit: quod mutuo, & his testimoniis, quæ asserti pro opposito solent, confirmatur.

3. Ex hac doctrina duæ aliarum solutionum argumenti propositi se facile produunt. Prima ex parte Dei, cuiusque supremo dominio, & potestate erga creaturas omnes, etiam faciendas, vel non faciendas, &

Gg vc

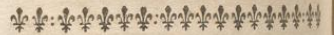
ut eas facere, vel non facere possit, siueque, ut fiant, vel impedire: quare & eo iure domino, & potestate sua suprema nullo operis, aut vniuersi commodo maiori, immo absolute nullo, attentio potest sapientissime honestissimeque malas generis etiam morales, siue actiones prauas, & peccata permittere pro libito, vel impedire; tamen non melius sensu illo, sed longe peius mundus haberet. Probatur: quia vel peccata permittere nequit, vel secus; si secus habetur intentum; si nequit: ergo actiones prauae eius domino, & potestati liberae ut fiat vel non sint in rebus non subiacent, sed ex necessaria omnino Dei voluntate impediuntur, ac non erunt; unde neque erga voluntatem suam non permissuam, sed impedituam peccati libertatem, & potestatem indifferenter voluntatis in actu primo habebit. Unde nec physicum actionis, hic, & nunc, prauae à Deo erit: cum Deus, permissuam adhuc potestatem, ut sit hic, & nunc, ea actio minime habeat.

4. Ex quo inferitur, è duobus aequè falsis, & absurdis, vnum: vel actiones prauas, hic, & nunc, neque esse defacto, contra infaultam generis nostri, plusquam quotidianam, & frequentiore, experientiam: immo neque esse vquam posse, vel totum reale actionis hic & nunc prauae à nobis adaequatae & totalitate causae pendere, quin Deo in eis eliciendis, & operandis subdamur, subdiue possimus: quocumque enim modo in eis eliciendis subditi Dei potentiae, & voluntati posse defendas, permitti actiones, hic, & nunc, prauas posse ac defacto permitti contra tuam doctrinam admittes. Nisi enim fatearis totam actionem nostram, hic, & nunc, prauam nulla à Deo eiusque potestate, & voluntate, dependentia adhuc permissuam à nobis totalitate causae esse: eius omnipotentiam, & vim ad extra actiuam nobis applicari nostraeque determinationi ad eius actionis eliciendam subditi ex Dei voluntate libera debes fateri: atqui haec ipsa est voluntas permissuam actionis, hic, & nunc prauae, vel illam completiue constituens: ergo non potes negare voluntatem permissuam Dei erga prauam, hic, & nunc, actionem nostram, quin asseras nos eiusmodi actionem omnino independentem à Deo, eiusque omnipotentia, & voluntate, adhuc permissuam, totalitate causae producere.

5. Iam verò si è Dei voluntate permissuam actiones nostrae pendeant, nec liber Deus in eis impediendis, vel permittendis pro sua potestate, & dominio sit in primis Dominica illa oratio, *Et ne nos inducas in tentationem*: id est prauae agere non permittas, stolidi duplici titulo erit. Primo quia nec permittere, nec aliquid omnino circa eius existentiam, vel non existentiam negotiari Deus potest: cum id totum penes nos solos sit: Tum, quia libere agere erga alterutrum non potest: stolidum autem est ab aliquo petere, quod non potest immo & quod non praestare non potest: ut de se patet. Secundò omnis pia, imò & prudens gratiarum actio Deo pro non admissis peccatis, & quod tentationibus non succubuerimus à republica rationali prorsus eliminatur ob eandem rationem: quod id, neque à Deo libere habuerimus, nec omnino habuerimus; quae tamen fidei dogmatibus aduerferentur, rationis etiam naturalis lumini, & instinctui contrariantur, ex quo gentes omnes, quae aliquam Deitatem cognouerunt, Deos quosque suos, ut recte operarentur, atque à turpibus, quas aestimabant, actionibus liberarentur orabant, ab eisque liberati gratias agebant. Denique omnis necessitas gratiae Dei ad superandas grauissimas qualque tentationes, & conlectaria alia fidei dogmata eueruntur iuxta hanc doctrinam. Maior argumenti Auerrois iuxta hanc doctrinam distinguenda ad formam solutionis erit, concedenda de prouidente, qui ex dominio non prorsus independenti, & absoluto rerum, quibus prouidet, neganda vero de Deo, qui ex tali dominio prouidet, uti prouidere Deum creatis cunctis demonstrauimus.

6. Denique si peccata à Deo permitti connaturalioris prouidentiae, & dispositionis Dei, cum ex parte sui, tum ex parte rationali creaturae liberae, cui prouidet, esset, confirmatio in gratia à Deo paucorum non esset, cum quae connaturalioris prouidentiae sunt, non pauca, & rara sint, sed frequentissima, ac fere omnium: Secundò non esset adeò excellens adhuc in supernaturali prouidentia priuilegium, & eximium, ut Patres

omnes, in B. V. MARIÆ, & Apostolis predicant, & extollunt: cum id prius naturalis prouidentiae, non dum ordinariae supernaturalis foret. Tercio valguè notum hominum, qui peccare saepe mortaliter, venialiter quotidie omnes & singuli inclinantur: scilicet apparentem, nec ratione vacuam habentem quantalibet extra naturalem sui prouidentiam extrahantur, ut peccent. Unde quarto inuidia & malignitatis morum difficile Deus excuteret, sicuti & volentis & auctoris actionem hic & nunc prauam, & peccatum, ac insuper auctoris peccati. Siquidem à connaturali prouidentia hominem extrahere debet peccatum propriamque infirmitatem & prouidentia extraordinaria fibique relemata, & quasi sequestrata dispositione vitetur ut peccatum existeret: iam si connaturaliter prouidentia erga rationales, ac liberas creaturas sit, posse, & defacto quandoque permittere peccatum facile argumento Auerrois satisfiet: concedenda enim est maior in praestare, à cuius prouidentia, & voluntate libera operans, eiusque operatio prouidentia est, atque operatio ipsa essentialiter non pendet, & circa rem cui conaturalius posse permittere, & permittere quandoque malum non sit: neganda vero de prouidente quilibet Deus est, à quo essentia sua, & operans libere, eiusque libera operatio dependet, & circa rem, cui malum permissio connaturalior est: cuius prouidentia permittit malorum etiam moralium connaturalitatem maiorem in mundi, & visibilis, & spiritualis fabrica à Deo intentus maxime inscribit: expressusque est Ecclesiæ: *Non possumus eis quidquam addere, vel auferre, quia factus Deus, ut timeatur*. Huius timoris potentissimum motum sumi ex creatis, & humanis mali, permissio peccati experimento cogita est: quare, & modum ad eam finem efficacissimum ac subinde connaturalissimum, ut idcirco sapienter ad eum locum tono primo Bollandi dixerit: *Sciendum est hac, quae videtur esse voluti symbola spiritualium rerum, quare si hanc fidem ob quem facta sunt (etiam mala) omni prorsus carere defectu*.

QVÆSTIO IV.

An Dei prouidentia circa omnia omnino, & singula creata versetur.

Stensa iam, & expedita Dei prouidentia erga rationales creaturas liberas, earumque liberas actiones, etiam prauas, in quibus speciales occurrerent difficultates: de reliquis omnibus, in quibus eadem, & communis est ratio, & difficultas prouidentiae est disputare. Metue, cum specialis difficultatis quæ in malis, & physice defectuosius creaturis, & monstruosis effectibus apparet, in simili de actionibus moraliter prauis, & monstruosis autem prauenta proxime solutio.

CERTAMEN I.

Philosophorum errores, & affirmant sententia aliorum auctoritate, & dogmatica ex scriptura, & Patribus probatur.

1. Prouidentiam Dei erga singula, & omnia creata negauit saepe Aristoteles illam naturae solutribuens locis datis quaestione 2. certam. 1. numero 2.